

LUND UNIVERSITY

Befolkningsförändringars påverkan på kommunekonomin

Fjertorp, Jonas

Published in:
Kommunal ekonomi

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Fjertorp, J. (2013). Befolkningsförändringars påverkan på kommunekonomin. *Kommunal ekonomi*, 25-26.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Befolkningsförändringars påverkan på kommunekonomin

Hur befolkningsförändringar påverkar kommunernas ekonomi har undersökts i en studie inom Nationella kommunforskningsprogrammet. Studien pekar på att det är ekonomiskt fördelaktigt med befolkningstillväxt. Å andra sidan ökar skulden per invånare då nödvändiga investeringar oftast finansieras med lån.

Bland Sveriges kommuner finns ett stort intresse kring frågor som rör befolkningsutvecklingen. Det verkar finnas en utbredd uppfattning att befolkningstillväxt är önskvärt. Samtidigt har omkring hälften av landets kommuner en minskande folkmängd. Dessa uppfattas inte sällan ha en problematisk situation att hantera.

En orsak till att befolkningstillväxt eftersträvas är att skatter och andra intäkter står i direkt relation till antalet invånare. En växande intäktsram gör det enklare att bedriva kommunens verksamhet, även om fler invånare också kan medföra behov av en utbyggd servicekapacitet. Det är roligare att bygga ut än att avveckla.

Befolkningsförändringar är förknippade med många förväntningar och föreställningar. Frågan är hur välgrundade de är. Vilka blir egentligen de ekonomiska effekterna av befolkningsförändringar för den kommunala verksamheten? Innebär en ökande folkmängd stordriftsfördelar så att resurserna utnyttjas på ett allt kostnadseffektivare sätt, eller medför nya kommuninvånare högre kostnader för dem som redan bor i kommunen?

Frågan är också i vilken utsträckning den kommunala verksamheten klarar att minska servicekapacitet och

kostnadsnivån, för att möta en minskande folkmängd. Det blir angeläget att ha kännedom om vilken påverkan befolkningsförändringar har på den kommunala ekonomin för att kunna bedöma rimligheten av åtgärder för att påverka befolkningsutvecklingen.

EFFEKTERNA AV befolkningsförändringar har studerats med hjälp av statistisk analys av data för landets alla kommuner från databasen Kolada. Resultaten visar att befolkningsförändringar innebär betydande konsekvenser för kommunernas ekonomi. Slutsatserna sammanfattas i tabellen.

MÅNADENS FORSKARE

JONAS FJERTORP

✓ Ekonomie doktor, verksam på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet och KEFU

Effekter av befolkningsförändringar	
Ökande folkmängd innebär:	Minskande folkmängd innebär:
• Lägre kostnadsnivåer per invånare	• Högre kostnadsnivåer
• Lägre och minskande intäktsnivåer per invånare	• Högre och ökande intäktsnivåer per invånare
• Högre ekonomiskt resultat per invånare	• Lägre ekonomiskt resultat per invånare
• Högre investeringsnivåer per invånare	• Lägre investeringsnivåer per invånare
• Ökande volym anläggningstillgångar per invånare	• Minskande volym anläggningstillgångar per invånare
• Ökande skuldsättning per invånare	• Minskande skuldsättning per invånare

HÖJ STANDARDEN

KMD OPUS:

- Affärssystem för offentlig sektor.

Nu är det dags. Att höja standarden. Att erbjuda ett skräddarsytt affärssystem för den offentliga sektorn i Sverige. Som en av de största IT-leverantörerna i Norden med över 3100 medarbetare och 40 års erfarenhet av stat, kommun och landsting tar vi vårt ansvar.

KMD Opus bygger på en öppen standardplattform från SAP. Till det har vi lagt all vår samlade kunskap och erfarenhet och paketerat KMD Opus till en ny standard inom offentlig sektor. KMD Opus består av ekonomi, budget, beslutsstöd, tidrapportering och inköp inklusive VAN-tjänst. Med driftservice, skalbarhet och flexibilitet erbjuder den nya standarden ett heltäckande affärssystem att växa upp med.

Slutsatserna innebär att kommuner med en ökande folkmängd har lägre kostnadsnivåer per invånare relativt kommuner med minskade folkmängd. På motsvarande sätt avser övriga slutsatser effekten för kommuner med ökande folkmängd relativt effekten för kommuner med minskande folkmängd. Ju starkare befolkningsutvecklingen är, desto lägre är kostnadsnivåerna per invånare. Samtidigt är intäktsnivåerna allt lägre och minskar allt mer, desto starkare befolkningsutvecklingen är. Det förklaras av att skattesatsen är relativt låg i växande kommuner.

Studien visar också att det ekonomiska resultatet per invånare är allt högre ju starkare befolkningsutvecklingen är.* De positiva ekonomiska resultaten behövs för att i någon mån självfinansiera de omfattande investeringsbehov i anläggningstillgångar som befolkningsstillväxt medför. Den större delen av investeringarna finansieras dock med lån. Det leder till att skulderna per invånare ökar allt mer ju starkare befolkningsutvecklingen är.

Sammantaget tyder studien på att det finns ekonomiska stordriftsfördelar förknippade med befolkningsstillväxt. När folkmängden ökar blir det fler som kan vara med och dela på de fasta kostnaderna. Samtidigt innebär det att kostnadsnivåerna är allt högre, desto sämre befolkningsutvecklingen är. Det innebär också att det är allt svårare att få intäkterna att räcka till. Det visar sig medföra allt högre skattesats och avgiftsnivåer.

I KOMMUNER MED minskande folkmängd verkar man vara försiktigare att lånefinansiera investeringar. Kanske beror det på att det finns en uppenbar risk att allt färre personer får betala lånen i framtiden samtidigt som det är osäkert om tillgångarna kommer att utnyttjas fullt ut. Det innebär att investeringar i lokal infrastruktur uteblir, även om de tenderar att vara viktiga för den lokala utvecklingen. Denna negativa spiral innebär

att den halvan av svenska kommuner som har en minskande folkmängd riskerar få en allt mer tynande tillvaro om utvecklingen fortsätter.

I studien undersöks endast ekonomiska effekter. En relevant fråga i sammanhanget är hur servicekvaliteten påverkas. En mer detaljerad genomlysning av det får lämnas till kommande studier. Studien visar dock på att personalkostnaden per invånare är lägre och minskar allt mer ju starkare befolkningsutvecklingen är. Eftersom stora delar av den kommunala verksamheten är personalintensiv, tyder det på att personaltätheten och därmed servicekvaliteten får stå tillbaka allt mer i takt med en allt starkare befolkningsstillväxt.

STUDIEN PEKAR PÅ att det är kommunalekonomiskt fördelaktigt med befolknings-tillväxt. Det är dock inte bara de kommuner som har minskande folkmängd som förlorar på befolkningsförändringar. Befolkningsförändringarna innebär att många kommuner har en feldimensionerad servicekapacitet givet folkmängden. Anläggningstillgångar kan sällan flyttas dit de behövs. Utjämningsystemet innebär att alla får vara med och bära de merkostnader som det medför. I ett övergripande kommunalekonomiskt perspektiv finns det därför anledning att eftersträva en mer likartad befolkningsutveckling i landets kommuner. Utöver ett bättre resursutnyttjande skulle det innebära att fler kommuner och invånare fick ta del av den positiva utvecklingskraft som verkar vara förknippad med en positiv befolkningsutveckling. ●

*I Rapport 17. *Hur påverkas kommunernas ekonomi av befolkningsförändringar?* finns en utförligare redogörelse för hur befolkningsförändringar påverkar intäkter, kostnader, resultat, tillgångar och skulder.

I BAKVATTEN. Utflyttning fördyrar fasta anläggningar när färre utnyttjar dem.

ILLUSTRATION: LASSE WIDLUND